

Az NTMIR és magyar résztvevői

A KGST-tagországok szocialista gazdasági integrációjának fejlesztését célzó komplex programból adódó feladatok megvalósításának egyik fontos feltétele, hogy a tagországok kellő színvonalon tájékozódhassanak egymás és a világ tudományos és műszaki eredményeiről. A *Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Rendszer (Mezsdunarodnaja szisztema naucsnoj i tehniceszkoj informacii*, a továbbiakban: NTMIR) a KGST komplex program szerint „a nemzeti rendszerek kooperációjára, az ágazatok és speciális információfajták szerinti nemzetközi információs alrendszerek létrehozására, valamint a KGST-tagországok által létrehozott nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Központ tevékenységére épül”. (Lásd a *Könyvtáros 1974/7.*, valamint az *1978/1. számát is.* — A szerk.)

A Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Központot (NTMIK) a Bolgár Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Mongol Népköztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Románia Szocialista Köztársaság, a Szovjetunió és a Csehszlovák Szocialista Köztársaság kormányai között 1969. február 27-én aláírt kormányközi egyezmény alapján hozták létre. A Kubai Köztársaság 1973 júliusában lépett be az NTMIK-be. Az NTMIK létrehozását és feladatait hazánkban az 1970. évi 11. tvr. (M. K. V. 14.) hirdette ki.

Néhány szó az NTMIK-ről

Az NTMIK tevékenységének irányító szerve a tagországok kormányai által kinevezett állandó képviselőkből álló *Meghatalmazott Képviselők Bizottsága* (MKB). Az NTMIK, mint központi operatív apparátus, tevékenységét a bizottság által jóváhagyott munkaterv és költségvetés alapján, a kijelölt igazgató vezetésével végzi. Az igazgató évente legalább egyszer beszámol az NTMIK tevékenységéről a bizottság előtt. Az NTMIK székhelye Moszkva, személyzete a tagországok e célra kiválasztott szakértőiből áll.

Az NTMIK igazgatója rendszeresen beszámol a KGST Tudományos-Műszaki Együttműködési Bizottságának is, amely ellenőrzi a Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Rendszer létrehozását, működését és fejlesztését.

Az NTMIK fő feladatai a következők:

a) a tagországok részére a tudományos és műszaki információ módszereire és műszaki eszközeire vonatkozóan olyan javaslatok kidolgozása, amelyek megvalósítása révén az NTMIR létrejön;

b) a tagországok szervezeteinek információval történő ellátása az új technika széles körű felhasználásának bázisán, elsősorban a tudományos és műszaki haladás szempontjából fontos népgazdasági jelentőségű problémákban;

c) a szükséges információs anyagok kiadása és az információterjesztés más formáinak felhasználása;

d) a tudományos és műszaki információ elméletével és gyakorlatával kapcsolatos tudományos kutatások végzése;

e) szervezeti, módszertani, valamint tudományos és műszaki közreműködés a tudományos és műszaki információ kérdéseiben az érdekelt tagországok igényei szerint;

f) közreműködés az NTMIK-tagországok tudományos és műszaki információval foglalkozó dolgozóinak képzésében és továbbképzésében.

Az NTMIR és alrendszerei

A komplex program rögzíti, hogy az NTMIR-nek két típusú alrendszerekből kell állnia: ágazatok szerinti, valamint speciális információfajták szerinti alrendszerekből.

A speciális és az ágazati információs rendszerek az egyes országokban működő — vagy létesítendő — nemzeti rendszerek együttműködésén alapulnak. Az együttműködés gyakorlati megvalósításával a tagországok a megfelelő ágazatokban országuk

egy vagy több információs intézményét bízták meg, ezek a *kijelölt nemzeti szervek* (KNSZ-ek). Közülük vezető szervezet jelölnek ki a rendszer munkájának összehangolására. A rendszer munkájának irányító testülete a rendszertanács.

A *nemzetközi speciális információs rendszerek* (NSIR) lényege az, hogy nemzetközileg összefogják az országos rendszerek keretében már kialakult, dokumentumfajták szerinti információs rendszereket (fordítások, kutatási jelentések, katalógusok stb.). Az NSIR-ekbe feldolgozva bevitt dokumentumok egyszeri feldolgozása alapján látják el a felhasználókat — elsősorban az ágazati rendszerek felhasználóit — a dokumentumokra vonatkozó bibliográfiai és referáló információval és azok teljes szövegének másolataival.

A tudományos kutatások speciális információs rendszerének kijelölt nemzeti szerve (NSIR KNSZ) az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ központi kutatásnyilvántartása. A rendszer terméke a 11 sorozatban megjelenő *Tudományos Kutatások Referáló Lapjái*-ban (Referatív-nűj szbornik naucsnoiszszedovatel'szkih rabot) között referáló információ. E kiadványra az OMKDK terjesztési osztályán lehet előfizetni. A primér dokumentumokat az információ alapján lehet kiválasztani, és a nemzeti szervet keresztül igényelni a bejelentőtől. Az igényléstől a kézhezvételig terjedő idő átlagosan 2—3 hónap. A rendszer automatizálása — az NTMIK-ben létrehozott mágnesszalagos adattár alapján — a kísérleti üzemmód stádiumában van.

A *Publikált Dokumentumok* NSIR kijelölt nemzeti szerve az OMKDK. A rendszer kiadványa a VINITI (Össz-szövetségi Tudományos és Műszaki Információs Intézet, Szovjetunió; a rendszer vezető szerve) hagyományos referáló folyóirata, a *Referatív-nűj Zsurnal*. (Előfizethető a Posta Központi Hírlap Irodánál.) E rendszer automatizálása folyamatban van.

Az *Ipari Katalógusok* NSIR kijelölt nemzeti szerve a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtára. Terméke az *Új ipari katalógusok* (Novije promüslennüie katalogi. Bjulleten') c., 16 sorozatból álló jegyzék, amely kéthetenként jelenik meg orosz nyelven — mint minden fentebb felsorolt kiadvány is. Ez a kiadvány is előfizethető a Posta Központi Hírlap Irodánál. A jegyzékből kiválasztott eredeti dokumentumot vagy annak másolatát a nemzeti szervtől lehet kérni; ez saját állományából (mikrofilmtekercsen) szolgáltatja, vagy beszerzi őket a vezető szervtől.

A Tudományos és Műszaki Filmek NSIR kijelölt nemzeti — egyben nemzetközi — vezető szerve az OMKDK. Terméke két kiadvány: *A nem NTMIK-tagországok tudományos-műszaki filmjei. Kartotékszolgálat* (Naučno-tehnicseszkie kinofil'mü sztrancsenlenov MCNTI. Kartoteka) — előfizethető az OMKDK terjesztési osztályán — és *Az NTMIK-tagországok tudományos-műszaki filmjei. Sorozat* (Naučno-tehnicseszkie kinofil'mü sztrancsenlenov MCNTI) — előfizethető a Posta Központi Hírlap Irodánál.

Működik továbbá a *Nemzetközi Szabadalmi Információs Rendszer* (hazai kijelölt nemzeti szerve az Országos Találmányi Hivatal), az *Időszakos Kiadványok Automatizált Nyilvántartó Rendszere* (OSZK), a *Tudományos és Műszaki Fordítások Nemzetközi Információs Szolgálat* (OMKDK Magyarország újabban ideiglenesen nem vesz részt benne), az *Informatika Elmélete és Gyakorlata Nemzetközi Információs Szolgálat* (OMKDK, KMK).

A *Nemzetközi Ágazati Tudományos és Műszaki Információs Rendszerek* (NÁTMIR) komplex és célra orientált — elsősorban faktografikus, szemle jellegű és prognosztikus, de emellett a dokumentumokról szóló bibliográfiai és referáló — információt és a dokumentumok teljes szövegének másolatát szolgáltatják. Jelenleg az alábbi ágazatok szerinti NÁTMIR-ek működnek az NTMIR keretén belül: elektrotechnikai, gépipari, vaskohászati, kémiai és vegyipari, kőolaj- és gázipari, szénbányászati, színesfémkohászati, villamosenergiái, építésügyi, vízügyi, mező- és erdőgazdasági, élelmiszeripari, könnyűipari, belkereskedelmi, orvostudományi, valamint a környezetvédelmi problémára orientált nemzetközi információs rendszer. Kijelölt nemzeti szervként az alábbi információs intézetek vesznek részt a NÁTMIR-ekben: a NIMDOK és a KG INFORMATIK, a Mezőgépfeljesztő Intézet, a Könnyűipari Szervezési Intézet, a MÉM Információs Központ, az ÉTK, a VIZDOK, az Országos Kőolaj- és Gázipari Tröszt, a Belkereskedelmi Kutató Intézet, az Egészségügyi Minisztérium Szervezési és Információs Központja, végül az OMKDK.

Hazai részvétel

A Magyar Népköztársaság képviselőtét az NTMIK irányító szervében, a Meghatalmazott Képviselők Bizottságában az *Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság* látja el, a kormány kinevezett állandó képviselőjének személyében. A rendszer szervezésével kapcsolatos elvi állásfoglalásokat és megoldandó feladatokat a szakmai információs tárcaközi bizottság tárgyalja meg, amelynek a miniszterek által kinevezett tagjai

egyben felelősek a feladatok tárcaszintű végrehajtásáért. A szakmai információs tárcaközi bizottság állásfoglalásának előkészítő szerve az NTMIR Magyar Tanácsa, amelyben a tárcák információs intézményeinek igazgatói (ahol ilyen nincs, a minisztériumi ügyintézők) foglalnak helyet. Az NSIR-ek szervezésének és működésének gazdája az OMKDK, a NÁTMIR-ek szervezésének és működésének felelősei a minisztériumok illetékes szervei. Az OMKDK látja el az NTMIR Magyar Tanácsa Titkárságának teendőit is, továbbá megteremti az országos kapcsolatot az NTMIK-kel.

Az NTMIR Magyar Tanácsának Titkársága

A titkárság az országos áttekintés és tájékoztatás érdekében rendszerezi és tárolja a NÁTMIR-ek, NSIR-ek alapokmányait, valamint a rendszerintanács üléseinek jegyzőkönyveit. (Ezeket a hazai kijelölt nemzeti szervek kötelesek a titkárságra megküldeni.) A titkárságon ezenkívül minden olyan alapokmány megtalálható, mely az NTMIR egészét érinti. Feladata továbbá az országos ügyintézészt igénylő teendők nyilvántartása, az illetékesek, illetve érdekeltek ezzel kapcsolatos tájékoztatása és értesítése, a vonatkozó jelentések bekérése. A titkárság végzi az NTMIK által rendezett, több szervezet érintő rendezvények hazai szervezését, kapcsolatot tart az NTMIK és a magyar intézmények között, illetve mindezt nyilvántartja. A titkárság feladatai közé tartozik még az NTMIK-től érkező ingyenes anyagok szétosztása, az NTMIK részére szükséges magyar kiadványok begyűjtése és továbbítása, az NTMIR-kiadványok hazai terjesztésével kapcsolatos szervezési munkák. Itt folyik a hazai részvétel megszervezése az *Információs Dolgozók Továbbképző Intézetében* (IPKIR — Szovjetunió) és az NTMIK-ben folyó oktatási formákra. A titkárság egyre fontosabb feladata az NTMIK tevékenységével és az NTMIR kialakításával kapcsolatos tájékoztatás.

A hazai szakmai információs rendszer fejlesztéséhez, valamint az NTMIR-ben való részvétel feladatainak vállalásához kívánt segítséget nyújtani a szakmai információs tárcaközi bizottság, amikor 1976 végén sorozatot indított *Az NTMIR Dokumentumai* címmel. A sorozat bevezetőjében egyebek között ez áll: „... Célul tűztük ki az alapvető dokumentumok mielőbbi kiadását, majd az újak rendszeres megjelentetését, a változások közlését. Így lényegében az NTMIR és ennek keretében a hazai tudományos-műszaki információs rendszer előírásainak a kézikönyve áll majd az érdekeltek rendelkezésére.”

Az NTMIR Dokumentumai c. sorozatban az alábbi kiadványok jelentek meg:

A KGST-tagországok Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Rendszerének áttekintése

Az NTMIR normatív-műszaki dokumentumai 1. rész

Az NTMIR prognózisa 1990-ig. Az NTMIR fejlesztésének 1976—1985. évi távlati programja

Az NTMIR speciális és ágazati rendszereinek munkatervei

Az NTMIR koncepciója és típusdokumentumai

A tudományos és műszaki információs rendszer helyzete és távlati fejlesztése a Bolgár Népköztársaságban

A tudományos-műszaki és gazdasági információs rendszer helyzete és távlati fejlesztése a Lengyel Népköztársaságban

A Szovjetunió Állami Tudományos és Műszaki Információs Rendszere irányításának és fejlesztésének főbb kérdései 1. rész

A Szovjetunió Állami Tudományos és Műszaki Információs Rendszere irányításának és fejlesztésének főbb kérdései 2. rész

Előkészületben:

Az NTMIR normatív-műszaki dokumentumai 2. rész

A tudományos-műszaki és gazdasági információs rendszer helyzete és távlati fejlesztése a Csehszlovák Szocialista Köztársaságban

A tudományos-műszaki információs rendszer helyzete és távlati fejlesztése az NDK-ban

Ezeket a kiadványokat az NTMIR Magyar Tanácsának Titkársága terjeszti, s elsősorban a szakmai információs tárcaközi bizottság tagjai által javasolt címekre küldi szét, de indokolt esetekben írásbeli kérésre ingyenesen eljuttatja más felhasználó közösségeknek is.

Görög Ibolya